

หลักที่ 106

ศิลาจารึกวัดช้างล้อม

ลักษณะศิลา เป็นหินชนวนสีเขียว ขนาดกว้าง 36 เซนติเมตร สูง 170 เซนติเมตร หนา 18 เซนติเมตร จารึก 3 ด้าน เป็นอักษรและภาษาไทย ด้านที่ 1 มี 42 บรรทัด ด้านที่ 2 มี 43 บรรทัด ด้านที่ 3 มี 35 บรรทัด

ปัจจุบันนี้จารึกหลักนี้เก็บรักษาไว้ที่แผนกหนังสือตัวเขียนและจารึก กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

นายประสาร บุญประคอง อ่านและอธิบายคำ

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ให้คำปรึกษาและตรวจแก้

ปีที่จารึก บอกศักราชไว้ชัดเจนว่า พ.ศ. 1927 ดังข้อความในจารึกกล่าวว่า

“ศักราชแต่พระเจ้าเนียรพานได้พันเก้าร้อยยี่สิบเจ็ดปี ในปีชวด เดือน 6 บวรมณี พุทธวาร”

จุดมุ่งหมาย เพื่อเล่าถึงการสร้างสมบุญในอดีตของพ่อนมใสดำ หรือพนมใสดำ ซึ่งเป็นผู้จารึกเอง

เนื้อความ

จารึกทั้ง 3 ด้านนี้มีเนื้อความต่อเนื่องกันไป อาจแบ่งได้เป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 (ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 1-28) เล่าเรื่องการบวชของพ่อนมใสดำ เริ่มต้นด้วยคำนมัสการพระรัตนตรัย

“ศิรินโมพุทธายสิทธิ ศักติเดชะตบะพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จุง (= จง) เป็นมงคล บรรเทาสรรพานตราย”

ต่อมากล่าวถึงวัน เดือน ปี ดังกล่าวแล้ว พ่อนมใสดำมีใจศรัทธามุ่งมั่นในนิพพาน ได้เล่าถึงศีลเพียรปัญญา (= บุญ) ที่ได้กระทำมาแต่อดีต เริ่มแต่ครั้งมหาสังฆราชาเสด็จมาสั่งสอนพระมหาธรรมราชา (ลิไท) จนกระทั่งพระมหาธรรมราชาทรงเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาถึงกับออกผนวชที่วัดป่ามะม่วง (สุ่มม่วง) และครั้งนั้นเกิดแผ่นดินไหวขึ้น พ่อนมใสดำมีใจปิติยิ่งนัก ได้เข้าบวชตามในสำนักพระมหาธรรมราชา ต่อมาพระมหาธรรมราชาสวรรคต พ่อนมได้เข้าบวชในสำนักมหาเถรพุทธสาคร แผลส่วนบุญไปให้แก่พ่อแม่พี่น้อง พวกห้องเผ่าพันธุ์ เจ้านาย

ผู้ใหญ่ที่ล่องลับไปแล้ว ถัดนั้นมามาหาเทวี (พระกนิษฐา) ก็สิ้นพระชนม์ พ่อนมได้เข้าบวชในสำนักมหาเถรอนุราชซึ่งมาจากลังกา

ตอนที่ 2 (ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 28-ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 12) เล่าเรื่องการสร้างวัดไว้ว่า พระยาศรีเทพาหุราชซึ่งพ่อนมออกมาช่วยสร้างบ้านสร้างเมือง พ่อนมได้ตัดแปลงเรือนของท่านเป็นพระวิหาร ในปีมะเส็ง (ตรงกับ พ.ศ. 1920) เดือน 5 ให้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป และปลูกสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้แก่วัด เป็นต้นว่า หอพระปฏิภนธรรม ทั้งได้ปลูกพระศรีมหาโพธิ์ด้วย ได้สร้างพระพุทธรูปอุทิศผลบุญถวายแด่สมเด็จพระมหาธรรมราชา และมหาเทวี แล้วได้เห็นปาฏิหาริย์ของพระศรีรัตนธาตุ มีใจศรัทธาจึงเอาสร้อยทองมาตีปิดองค์พระพุทธรูป ดังความในจารึกกล่าวไว้ว่า

“จึงมาเอาสร้อยทองแถวหนึ่ง ตีโสมพอกพระเจ้า”

ตอนที่ 3 (ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 12-30) กล่าวถึงการบำเพ็ญบุญกุศลถวายทานที่วัดเมืองลำพูน โดยเล่าว่าพระยาศรีเทพาหุราชให้พ่อนมเสด็จไปสู่มหาราช (คงหมายถึงไปยังราชสำนักของมหาราช ซึ่งเข้าใจว่าเป็น เจ้าเมืองเชียงใหม่) พ่อนมได้เห็นพระศรีรัตนธาตุกระทำปาฏิหาริย์ในเมืองลำพูน ก็มีใจศรัทธาหนักหนา ได้เอาสร้อยทองมาตีปิดพระพุทธรูปอีกเช่นกัน จารึกกล่าวพรรณนาปาฏิหาริย์ของพระศรีรัตนธาตุในเมืองลำพูนไว้ว่า

“พระศรีรัตนธาตุกระทำปาฏิหาริย์ในรพัญ (= เมืองลำพูน) พุ่งออกดังท่านเล่นพันลุ (= พลุ) ออกเท่ากับลูกพันลับ (= ลูกมะพลับ, ลูกพลับ) เท่าลูกพุทธรักษาใสงามดังผลึกรัตนแก้วเขียว ในกลางดั่งผ้าอันท่านชุบคราม”

นอกจากนี้ พ่อนมเสด็จยังได้ถวายสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้แก่วัดอีกด้วย เป็นต้นว่า พัดสวดธรรม พูกอันหนึ่ง หมอนอันหนึ่ง เต้าปูนอันหนึ่ง (= ภาชนะที่คล้ายน้ำเต้า) เชิงเทียน กระดิ่ง ใหลดินใส่ดอกไม้ รวมตลอดถึงให้คนไว้หุงอาหารถวายพระ “ไว้คนเรือนหนึ่งแต่งหุงจึงหันพระเจ้า”

รายการสิ่งของที่ถวายแก่วัดนั้น ยังมีที่เป็นพวกเครื่องดนตรี ซึ่งได้แก่ “พาทย์คู่หนึ่ง” ให้เข้าสองเรือนตีบ่าเรอแก่พระเจ้า ฆ้องสองอัน กลองสามอัน แตร สังข์ เขาถวาย แต่งให้ไว้ถวายแก่พระเจ้า”

ดร.ประเสริฐ ณ นคร กล่าวสรุปไว้ในบทความเรื่อง “พระมหาธรรมราชาที่สอง ออกถวายบังคม” ลงพิมพ์ ในแถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดีปีที่ 2 เล่ม 3 กันยายน 2511 ว่า ในระหว่างรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 2 กับที่ 3 (ไสยสีอไทย) มีเจ้าเมืองสุโขทัย ชื่อเจ้าพรหมไชย และพระยาศรีเทพาหุราช ซึ่งยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นฝ่ายอยุธยา หรือฝ่ายสุโขทัย

ตอนที่ 4 (ตอนที่ 2 บรรทัดที่ 30-ตอนที่ 3 บรรทัดที่ 11) เล่าเรื่องที่พอนมโสดำ
ได้บวชเมียและลูกหลานเป็นการบูชาผีพ่อแม่ ผีแม่นมเทศผู้เป็นเมีย รวมทั้งผีญาติทั้งหลายด้วย
และพอนมได้ถวายทรัพย์สินของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้แก่วัด (ตอนที่ 2) บรรทัดที่ 37 - ตอนที่ 3
บรรทัดที่ 1)

“ทองสิบตำลึง เงินพันสาม จีพร สิบสามผืน สลกบาตรยี่สิบ บาตรสองร้อย ผ้านบ พระร้อย
เก้าสิบ ตะไลอันหนึ่ง... แวนหนึ่ง ขามลายสอง ขามเล็กหก...อัน ชันกินน้ำสิบ ชันชิงห้า... แต่ถวาย
ทานเบี้ยได้ล้านสี่แสนสี่หมื่น”

นอกจากนี้พอนมยังได้สร้างพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ขึ้นองค์หนึ่ง อุทิศผลบุญถวายแด่เจ้าพรหมไชย
ตอนสุดท้าย (บรรทัดที่ 12-35) พอนมโสดำกล่าวฝากประเพณีการบำเพ็ญบุญเหล่านี้
ไว้ และกล่าวฝากญาติวงศ์ทั้งหลายไว้กับองค์พระมหากษัตริย์แห่งสุโขทัย

คุณค่า จารึกหลักนี้มีคุณค่าทางด้านประเพณีทางศาสนา แสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธา
อย่างแรงกล้าในพุทธศาสนาของชาวสุโขทัย ได้เห็นถึงการบำเพ็ญบุญกุศลในลักษณะต่าง ๆ
กัน ได้แก่ การบวช การสร้างวัด สร้างพระพุทธรูป การอุทิศทรัพย์สิน สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ
ถวายวัด การบวชบูชาผีพ่อแม่ ผีญาติพี่น้อง อันแสดงถึงความกตัญญูรู้คุณผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว
และได้เห็นถึงความเชื่อในปาฏิหาริย์ของพระศรีรัตนธาตุอันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพุทธเคารพ
บูชา